تعبیر «بنیة» برای کلمه «پایه» در تجرید الاعتقاد

شاگرد: در استدلال، ملازمه دارد که وقتی مجرد باشد، قذف می‌شود و اشراق می‌شود؟ مقصودم این است که برای تدوین بحث، این را باید در کجا کار کرد؟

استاد: دیروز آقا به من فرمودند بحث اراده را به من گفتند، یادم رفته بود. من از حرف ایشان مراجعه کردم ببینم اینکه خواجه اراده را به علم برگرداندند چیست. همین که نگاه کردم، دیدم چه مناسبتی است! خداوند متعال عنایت فرموده. من از روایات و منابع اصلیه خیلی از چیزها را برای توضیح پایه ظهور هوش گفتم. ایشان که این را گفتند، دیدم در متن تجرید - که بسیاری از کتب حکمی و کلامی دیگر موافق با آن است؛ شروح دارد و از مطالب قدیمی ریشه‌دار کلاسیک است - در متن تجرید، مرحوم خواجه بعد از اینکه دارند کیفیات را توضیح می‌دهند، فرمودند: مقولات عشر، کم و کیف و ...، بعد فرمودند کیف چهار جور است. یکی از انواع کیف، کیفیات نفسانیه است. در کیفیات نفسانیه، علم را فرمودند. به اینجا رسیدند: «منها الارادة و الکراهة». بعد از اینکه اراده و کراهت را فرمودند، جایی که به بحث ما مربوط می‌شود می‌آید. فرمودند:

> **و هذه الكيفيّات تفتقر الى: الحياة. و هي: صفة تقتضي الحسّ و الحركة، مشروطة باعتدال المزاج عندنا، فلا بدّ من البنية. و تقابل الموت، تقابل العدم و الملكة**[1]

«و هذه الكيفيّات تفتقر الى: الحياة»؛ «و هذه الکیفیّات» یعنی نفسانی‌هایش؛ واژه‌ها را ببینید! واژه‌هایی است که با این بحث‌هایی که امروز مطرح است، نگاه ما به این واژه‌ها تغییر می‌کند.–**«و هذه الكيفيّات تفتقر الى: الحياة»؛** کیفیات نفسانیه به زندگی و حیات احتیاج دارد. حیات چیست؟

«و هي: صفة تقتضي الحسّ و الحركة»؛ حساسٌ‌متحرکٌ‌بالاراده.

«مشروطة باعتدال المزاج عندنا»؛ «عندنا» یعنی «عند المخلوق»، نه «عند الواجب». حیات به این صورت است و مرحوم علامه به این صورت معنا کرده‌اند. پس کیفیات نفسانیه، زندگی می‌خواهد. زندگی چیست؟ زندگی صفتی است که از لوازمش، احساس کردن و حرکت کردن است؛ حساسٌ‌متحرکٌ‌بالاراده. بعد فرمودند:

«فلا بدّ من البنية»؛ من به پایه‌محور تعبیر کردم، ایشان همان کلمه را به «بنیه» تعبیر می‌کنند. «بنیة» همان «فعلة» است؛ و «فعلة» لهیئة. خود «هیئة» هم از «فعلة» است. وزن فعلة همانطور که در مفعول مطلق نوعی بود، برای بیان نوع خاصی بود؛ مثلاً «جلسة» یک نوع خاصی از نشستن بود. «هیأ» یعنی آماده کرد، «هیئة» یعنی یک نوع خاصی از آماده شدن. حالا در اینجا «بنیة»، نوع خاصی از بناء و ساختار است. فرمودند: «فلا بدّ من البنية»؛ یعنی چاره‌ای نداریم که

یک پایه‌ای فراهم شود. پایه‌ای که «بنیة» است، یعنی نوع خاصی ساختار پیدا کرده تا او در آن ساختار ظهور کند.

---

[1] تجريد الاعتقاد نویسنده : الطوسي، الخواجة نصير الدين صفحه : ۱۷۷

بازبینی #3
ایجاد شده 12 سپتامبر 2024 12:41:54 توسط ... .
به روزرسانی شده 6 فوریه 2025 10:51:53 توسط ... .